

מראי מקומות- בבא קמא מ"ז

בדין חביצא דתמרי דשמין אותה ע"ג כל החביצא דתמרי, דבגזילה מיירי, ע"כ דין הוא בשומא בתשלומין, ולא במעשה ההיזק.

(ד) **וכן אתה מוצא בקוטע יד עבדו של חברו-** הק' התוס' ר' פרץ, מ"ש עבדו דנקט, הרי לכאור' יכול ללמדנו חידוש זה גם לענין קטיעת יד חברו ממש. ותי' משום דהכא איירי בממונו של אדם, ולכן נקט עבדו, שהוא ממונו. ועוד, דיד חברו ג"כ נכלל בהא דאמרי' יד עבדו, דהא מה ששמין ידו של חברו הוא גופא כמו יד עבדו, ולכן בכלל יד עבדו הוא. וע"ע בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (מכתב בסוף הספר, עמ' 160), שכ' דאולי קוטע יד עבדו דוקא הוא. דהא בנוגע היזק של הפסד ממון, יש ב' אופנים איך לשום ההיזק. יש לשום ההיזק של הדבר בפנ"ע, וכן אגב העבד. ולכן, בנוגע קוטע יד של עבדו של חברו, די' ב' אופנים של שומא, בזה אמרי' דנכלל בגזה"כ דשמין אגב העבד הוא. אבל בקוטע יד של חברו, בזה באמת אין כאן שום הפסד ממון, ומה שצריך לשלם, היינו מגזה"כ דצריך לשלם דמי חבלות [אולם ע' רש"י בריש החובל (פג: ד"ה וכמה הוא יפה) כ' דבאמת הפסידו ממון ע"י החבלה, שהרי אם הי' צריך ממון הי' מוכר עצמו בע"ע], ובוזה אין ב' אופנים לשום, דדמי חבלה א' הוא, וגזה"כ הוא דצריך לשלם כפי שיווי הנזק, ולכן פשוט דבאמת משלם דמי היד ממש.

(ה) **בקוטע יד עבדו של חברו- פרש"י, שמין עבד זה כמה הוא שוה עכשיו וכמה הי' שוה תחלה.** וע' בחי' הראב"ד שכ' שאין אומדין זה העבד החסר, כמה הי' שוה יותר אם הי' שלם, לפי שכשר, ואין אותו חסרון גדול בעיניהם, אלא אומדין אותו כאילו הוא שלם, ואומדין כמה בין השלם להחסר [ויש לע' אם זה כרש"י או לא].

(ו) **פיטמא לבעל פרה נפחא מאי- בביאור החילוק בין פיטמא לנפחא, כ' המאירי דפיטמא לבעל פרה הוא, "שהרי נבלע הוא באבריה, ואע"פ שעבורה גורם לה, שהרי בלא עבור באה כמה פעמים לידי שומן ועובי**

(א) **מאי טעמא גופה היא- פי' תוס', דמבואר בסוגיין דעובר ירך אמו, ולכן כשהזיק עם העובר, אם אינו יכול לגבות מגוף הפרה, גובה מהעובר.** אולם כ' דאין ראי' מהא דולד הנרבעת אסור היא וולדה דעובר ירך אמו הוא, דהא י"ל דשאני התם שהולד עצמה נהנה ברביעה. והק' בשו"ת רעק"א (קע"ב), א"כ איך רשאי לבא על אשתו מעוברת, נימא דהיא וולדה נבעלו, והוי בא על בתו, וכ' דאף דבפחותה מבת ג' לכאור' לאו ביאה היא, מ"מ לכאור' הוא איסור דרבנן כמו בקטן פחות מבן ט' שהוא איסור דרבנן. ותי' דכיון דבפחותה מבת ג' לאו שם ביאה עליה כלל, א"כ הוי כמשחית זרע כשבא עליה. וא"כ, לא הוצרכו חז"ל לאסור ערוה פחותה מבת ג' מדין ערוה, דהא כבר אסורה ועומדת מדין השחתת זרע. וא"כ, באשתו מעוברת, דאין שייך חשש השחתת זרע, ממילא אפי' איסור דרבנן ליכא מדין ערוה.

(ב) **תרגולת שהזיקה, אינו גובה מביצתה, מ"ט, פירשא בעלמא הוא- ע' בשטמ"ק בשם המאירי דכ' דאין בעל הביצה מסייע כלום, שאי"ז בשר אלא פירשא בעלמא, ואין לה שום חיות כלל כדי להחשב מכלל איבריה לענין זה (אע"פ שלענין איסור והיתר אמרי' להיפוך, שולד טרפה מותר וביצת טרפה אסורה, שאני הכא דהולד מסייע בההיזק, ואין הביצה מסייע בההיזק כלל). אולם ע' בחי' הראב"ד שכ' דאינו גובה מן הביצה אלא לפי שהשוה הביצה, ומה שיגיע לה מן הנזק.** [יש לע', לפי מה דמשמע מהמאירי, שאין הביצה חייב כלל בהנזק, א"כ אין רבא לטעמי' במה דס"ל דאם הזיקה הפרה דנשתלם מן הולד, אולי אי"ז משום דעובר ירך אמו, אלא משום דמסייע בהנזק, לאפוקי ביצה דלא סייע בההיזק כלל, אבל לעולם הולד משלם כשיעורו בההיזק, וצ"ע].

(ג) **אלא שמין לולד על גב פרה, וכו'- ע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (עמ' 160, ד"ה מש"כ) שכ' לדון בגדר הא דשמין במזיק על גבי הקרקע, האם הוי הביאור הוא דאמרי' שהוא דין בההיזק, דאנו דנין דההיזק הוא באמת כלפי השדה, ולכן אין שייך אלא לגבי היזק, או דלמא הוי דין בשומא בתשלומין, א"כ שייך ג"כ בגזילה. וכ' להוכיח ממה שמבואר**

ועוד, שהרי גוף הולד אינו מסייע לכך, אע"פ שאפשר שהעבור מסייע לכך. אבל מה שהיא יפה מחמת נפחה, שהיא נראית בעלת איברים ועורה מתפשט ומתגדל לסבת הנפח, חולקים, שהרי אף גוף הולד מסייע לכך".

(י) הוה לה שלא תאכל- כ' תוס', דאין הביאור משום דהוי כמו רוח שאינה מצויה, אלא הטעמא הוא כיון שמתכוין מביא עליו דבר שמזיקו, אינו ראוי להתחייב בכך. ולשון התוס' רי"ד הוא, "כלומר, היא הזיקה עצמה בידי, וזה ששם הפירות לפני לא עשה אלא גרמא בעלמא".

(יא) סם המות הוא דלא עבידא דאכלה, אבל פירות, דעבידא דאכלה, בדיני אדם נמי מיחייב- פי' התורת חיים, פשוט הוא דפטור כשאוכל סם המות, דכיון דלא עבידא דאכילה, גרמא בניזקין הוא ופטור. אבל בפירות, דעבידא דאכלה, אז י"ל דחייב משום דינא דגרמי, קמ"ל דאפ"ה פטור משום דלא הו"ל למיכל.

(יב) אמר ר' ששת, אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא- ע' בחזון איש (ב"ק ח', ט') שכ' דאם באנו לחייבו משום אכילה (דהיינו כפי ר' ששת שלא כרב), החיוב יהי' או מדין בור המתגלגל, דיוורד למטה למעיה ומזיק, וגם יש לדון דאולי חייב מדין אש. וכ' דאף אם יהי' מדין אש, יהי' חייב אף דלכאור' טמון הוא במעיו, דמ"מ לא מקרי טמון כיון דבהמה ניכרת מבחוק.

(יג) איבעיא להו, היכא דקביל עלי' נטירותא מהו, דנפשי' הוא דקביל עלי', או דלמא אפי' נטירותא דעלמא קביל עלי'- פרש"י, כגון לרבנן סתמא ולרבי דאמר כנוס שורך ואני אשמרנו. וע' ברא"ש (סי' ד') שכ' דלכאור' מוכח מהגמ' לעיל (מה:): דהיכא דקביל עלי' שמירת נזקיו בהדיא, דאז אפי' הוזק נמי צריך להיות חייב. וא"כ, מהו השאלה כאן לרבי אם אפי' נטירותא דעלמא קביל עלי'. ולכן הוא פי' דשאלת הגמ' דוקא בשי' רבנן הוא, אבל לרבי אינה שאלה, דודאי קיבל עלי' גם שמירת נזקיו. עוד כ' ליישב פרש"י אף לרבי, שיש לחלק בין הלשונות, דשם קיבל על עצמו שמירה סתם, וזה משמע כל שמירות. וכאן אמר בלשון "כנוס שורך לחצר ואשמרנו", ואין לשון זה משמע כל מיני

(ז) הכניס פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעה"ב, פטור- כ' התפארת ישראל (יכין, י"א) "מיהו אם נהנית משלמת מה שנהנית". אולם ע' באור שמח (נזק"מ ג', ב') שכ' לדון היכא דאם נהנית הבהמה ע"י מעשה אחר, שלא ע"י מעשה בהמה, האם צריך לשלם מה שנהנית או לא. וכ' דאם אמרי' דהיכא דאינו עושה מעשה בהמה אינו צריך לשלם מה שנהנית, א"כ י"ל דכאן ג"כ אינו צריך לשלם מה שנהנית.

(ח) נגח הוא שורו של בעל הבית חייב- ע' בתוס' רי"ד לקמן (מח:): שכ' דאפי' אם תם הוא, מ"מ אם הזיק שורו של בעל הבית חייב נ"ש, ואפי' לרבנן דר"ט דס"ל דמשונה בחצר הניזק משלם ח"נ, דה"מ כשנכנסה הבהמה מאליה, אבל הכא, שהוא הכניסה שלא ברשות, כל נזקין דעבדא בהמתו, כאילו הוא עבדינהו דמי, כיון שהוא הכניס המזיק בחצרו של ניזק שלא ברשותו, דהיכא דחס רחמנא עלי' דתם לשלומי ח"נ, ה"מ כשפשע בשמירתו, ומשום דאכתי לא אייעד תוריו, אבל הכא שהכניסו שלא ברשות, אפי' בתם משלם נ"ש, ומשו"ה תנן "חייב" סתם, ולא תני חצי נזק.

(ט) רבא אמר כולה רבנן היא, וברשות שמירת קדירות קיבל עליו בעל החצר, ואפי' נשברו ברוח- פרש"י, אבל בעל קדירות לא קביל עלי' מידי. והק' בתוס' ר' פרץ, הא עיקר התירוץ הוא מה דלא קביל עלי' מידי, וא"כ למה לא אמר רבא כן בהדיא. ומה דקאמר אפי' נשברין ברוח לא הי' צריך כלל. וכ' די"ל דהא בהא תליא, דכיון דאמרי' דבעל החצר קיבל עלי' שמירת נזקיו של הקדר אפי' נשברין רוח, זהו נתינת טעם למה לא קיבל בעל הקדירות עליו ולא מידי, דכיון דלגמרי קבל עליו בעל החצר שמירת הקדרות אפי' בהיזק שלא בא על ידו, א"כ כמו כן קיבל

שמירות, אלא שיהי' שומר בחצר מבהמות
שחצר שלא יזיקוהו. וכ' בשטמ"ק בשם
הרא"ה דכיון דהמפקיד דכאן לא שאל אלא
רשות דליתבו ברשותי', א"כ י"ל שאין
כוונתו לקבל עלי' כל שמירת נזקין אפי'
מעלמא, ושאני היכא דשאל ממנו דליהוי
פקדון גבי', דאז אמרי' דמסתמא קיבל עלי'
הכל.